

השתמשות בתנורים שלנו בשבת ויום טוב - שיעור 714

I. בענין התנור שיש בו "שבת-Mode"

(א) יש תנורים שיש בו דבר שנקרא "שבת Mode" ותכליתו הוא לעכב כמה דברים

שנעשים בפתיחת התנור והם 1) eliminate tones or beeps 2) eliminate icon display 3) override 12-hour shut-off ואלו הג' הוא עצה טובה אמנם התכלית הרביעית שהוא

יום טוב 4) permit temperature adjustments without displays or beeps on שנעשים

שלושים או ששים רגעים אחר המעשה הפעולה הוי רק גרמא ולכן התיר הנשיא של Star-K

ורק אלו שנעשית תחת בעלי הוראה היו מותרים להשתמש בו ביו"ט ונראה לי במחילת

כבודו שאין להתיר (עיי' בשש"כ (י"ג - הערה ל"ח) בשם הגרשז"א דההיתר של גרמא

להמתירים הוא רק על דרך מקרה אבל לא לנהוג כן בקביעות לכתחילה ובפרט דלדעת

המג"א (תק"ד - ה) ושו"ע הרב (ט) והח"א (ה"ה - ה) לא התירו גרם כיבו ביו"ט אלא

במקום הפסד (כ) וידוע דעת האג"מ (ד - ס) בדברים כאלו יש בו זלזול להעתידים

ויש בדברים כאלו הזרע של השחתת השבת ח"ו וחדש אסור מן התורה (ג) וכן שמעתי

מרב מנשה קליין שהתיר השעון שבת רק על נר חשמל והמזג אויר ולא על שום דבר אחר

ובודאי אין להתיר השבת Mode (ז) המתג גרמא התיר רק להרופאים וכדומה שהמעשה

מותר אפילו כדרכו משום ספק פקוח נפש אבל אין להתיר גרם זה בבית או באופן רגילה

(ב) ויש עוד טעם לאסור - עיי' באג"מ (י"ד ג - מ"ז - ד) שכתב דאסור להזיז השעון שבת בשבת

שידליק בין באחור זמן בין בקרוב זמן שהוא איסור תורה ולא נחשב גרמא ואפשר שזה כשיטת

הרא"ש דהמסתפק מן השמן חייב אפילו כשהאש לא יקטין מיד כיון שהוא עושה מעשה בדבר

הדולק ודלא כהתוספות (ז"ה כ"ג) אמנם דעת הגרשז"א אינו כן דהוי רק גרמא וביו"ט מותר

ובשבת מותר במקום מצוה עיי' בשו"ת מנחת שלמה (ב - י"ג) ואפשר דההשתמשות בהשבת-Mode

ביו"ט תלוי במחלוקת זו ומ"מ דעתי לאסור כמו שכתבתי בשיעור 388 (אייר תשס"א) ועיי' באג"מ

(ד - ז"ה - ה) דלהזיז הכפתור בשעון שבת להדליק יותר מאוחר אסור משום נולד ביו"ט

(ג) אמנם מה שכתב הגאון רב שלמה מילר ראש כולל בית הוראה ד' לייקוואוד דאסור

משום דבשעה שמעלה או מוריד מדת החום תיכף נעשה שינוי בתוך הקמפיוטר ואסור משום

מכה בפטיש כמו שעושה בשעה שמדבר בתוך tape recorder ואסור ביו"ט נראה לי דאינו דמיון

עיי' בשו"ת בית יצחק (צמפתחות י"ד ז - ל"ה) דהמדבר בשבת כדי להקליט דיבורו בתוך המכונה

שנקרא גראמפון והוא כלי המחזיק הדיבור ימים רבים אסור משום כותב וכ"כ השו"ת ערוגת

הבושם (ס"ח) דלא גרע מכותב כלאחר ידו ולא משום מכה בפטיש וצריך לומר שמה שנדלק

ה' icon displays לאחר זמן אינו גרמא אלא ככותב או נולד זה בידים לדעת האג"מ ה"ל וזה

לשיטת הרא"ש ועיי' בשו"ע (תק"ד - ג) ובשער הציון (כ"ט) ועוד כיון דאינו מתכוין אפילו אם

הוא פסיק רישא דעת המגיד משנה (צ"ג - ז) דבתיקון מנא מותר וצריך דוקא כוונה ואבאר

II. הערות הנוגעות ל-AUDIO-VISUAL PRESENTATION

(א) למי שמשתמש בכפתור של "שבת Mode" תנור אפילו לא נראה שום שינוי בעיני שום

אדם מ"מ אסור לעשותו משום תיקון מנא משום שהוא עושה התיקון בידים ומתכוין לכך

ואינו דומה להחרקים הקטנים הנמצאים בכמה מיני ירקות או במים שהתיר הערוך השלחן

(י"ד ק - סעיפים י"ג-י"ח) והאג"מ (ה - ז) דשם ההיתר משום דהתורה אינה ניתנה למלאכי השרת

ואי אפשר להמלט מזה ואינו מתכוין לזה משא"כ בנ"ד

(ב) ומה שאמר הגאון הרב משה Heinemann שליט"א שאין איסור תיקון מנא אם דרכו בכך

והביא ראיה מהשש"כ בשם רב ש.ז. אויערבאך דמותר לכוונן (wind) צעצועים הממונעים

ע"י קפיץ (פרק ט"ז - הערה ל"ט) אמנם דעת רב משה פיינשטיין שיש בו איסור תורה (ספר

טלטולי שבת מרב Bodner בשם רב משה) ע"ש

(ג) ועוד אין ראיה ממה שאנו מטפחין בשבת ויו"ט בשינוי הידים אינו משום שאין דרכו

בכך ונקרא ארעי אלא משום שמן הראוי להחמיר אבל לדינא הא חזינן שמקילין (אג"מ

ז - ק) ועוד דאין ההיתר של גרמא משום שינוי דהגדר של שינוי הוא שעושה המלאכה

באופן משונה משא"כ גרמא הוא שעושה המלאכה כדרכו אבל אין המלאכה נעשה מיד

דגרמא שרי לכתחלה לרוב הפוסקים (שער הציון תק"ד - ל"ה) ושינוי אסור מדרבנן משום

הפטור של מלאכת מחשבת משא"כ גרמא

(ד) ועוד ידוע לענין נתינת זרעים על הקרקע בשבת דיש מחלוקת אם חייב על הנתינה אפילו

אם אין הזרע קולט דלדעת המנחת חינוך חייב שהוא חולק על הרש"ש ולכן ה"ה מי שנותן

תבשיל על האש במוצאי שבת קודם השקיעה ולא נתבשל כמאכל בן דרוסאי עד אחר צאת הכוכבים אינו מותר ואפילו לא נעשה שינוי בעצם הדבר והוא הדין בנ"ד

(ה) ועוד אומרים בשם רב משה פיינשטיין דהאיסור בכלי חשמל הוא ג"כ משום השתמשות בחשמל ולא רק משום בונה ותיקון מנא עיין באג"מ (יו"ד ג - מ"ז - ז) ובאג"מ (ד - פ"ד)

(ו) ועוד אין שום הזכרה שרב אלישיב ורב וואזנאר לא קיבלו ההיתרים של הגאון רב משה Heinemann רק שלא נתן לו טעם לאסור והוא השיב רק על טענות של הגאון רב שלמה מילר ושצריך כל אחד לסמוך על הרב שלו

(ז) ועוד יותר מכולם צ"ע אם יש לו חבר דמסעייה לו

(ח) ומ"מ כולנו צריכים ליתן לו הכרת הטוב שמציל אותנו בעיני מכשלי שבת ויו"ט חוץ מהנקודה של כינון הכפתור ביו"ט ובודאי דאין זה שום פגם בכשרות של המוסד Star-K

III. תנורים שיש בהם טערמוסטאט האם מותר לפתוח דלת התנור בשבת כשהאש אינה דולקת דנראה כפסיק רישא שלעבר דהוי ספק הבערה על איסור דאורייתא

(א) עיין בחידושי רבי עקיבא איגר (יו"ד פ"ז - ו ד"ה "י"ח") שכתב על דברי הרמ"א דיש אומרים שאסור לתת האש תחת קדרה של גוים לפי שהם מבשלים בה בשר וחלב ותמה על דבריו משום שהוא אינו מתכוין לבישול ופסיק רישא לא הוי דשמא לא בישול בשר וחלב ותירץ שדוקא בספק דלהכא דשמא יהא נעשה איסור במעשה שלו כמו הגורר מטה כסא וספסל שיש ספק שמא לא יעשה חריץ אמנם על ידי החיתוי בודאי יבשל בשר בחלב אלא שהספק שמא לא בישל הגוי בשר וחלב זה נחשב כפסיק רישא וה"ה בנידן דידן הספק בעבר שמא האש אינו נדלק וממילא יש לאסור כי הספק שהוא במציאות אין נקרא אינו מתכוין

(ב) הט"ז (סימן שט"ז - סק"ג) כתב שאם יש ספק אם יש זכוכים בתיבה מותר לסגור אותה בשבת ומוכח שגם בספק לשעבר מותר ולא הוי פסיק רישא ודבריו הובא ברע"א ע"ש

(ג) ועיין בשו"ת מלמד להועיל (צסוף ספרי חלק ג - ק"ג) שמתרץ קושית רע"א שדוקא בדיני שבת דק"ל מלאכת מחשבת אסרה תורה לכן גם שהספק הוא על העבר יש להקל דלא חשיב פסיק רישא אלא אינו מתכוין משא"כ גבי בשר בחלב שאין צריך מלאכת מחשבת ועוד דאי אפשר למימר בספק פסיק רישא דהוה מלאכת מחשבת שהרי אותה מלאכה אינה ברורה במחשבותו וע"כ באינו מתכוין מותר דאי אפשר לומר כמתכוין דמי וכ"כ המהרש"ג (ז - ק"ח - ו)

(ד) עיין בשו"ת אבני נזר (סימן רנ"ח) ובבה"ל (שט"ז - ג ד"ה "ולכן") שהוכיחו כדברי הט"ז להקל וראיתם מדברי הרמב"ן (צמלחמות פרק כ"ה מ"ח): בדין המיתחם שפינהו ממנו מים חמים נותן לתוכו מים מרובים ולא חיישינן למצרף משום דשמא לא הגיע לצירוף ומוכח שאף בספק לשעבר אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר. וזה גם כן דעת המאירי

(ה) ועיין עוד בשו"ת חלקת יואב (סימן ח) שכתב לאיסור וראיתו מרמ"א (סוף רנ"ט) שכתב דסתימת התנור בליל שבת אסור משום דשמא הקדירות אינן מבושלות כל צרכן וספק זה במציאות הדבר וספק לשעבר ואסור וע"ש שהביא עוד ראיות

(ו) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (סימן י - חות ט) מהגרשז"א בענין פתיחת מקרר חשמלי בשבת שלא רצה לסמוך על המקילים בספק פסיק רישא לשעבר והביא השו"ע הרב בקונטרס אחרון (רע"ז - ח) שכתב לענין כיבוד הבית דאסור (של"ז - ז) דהספק הוא שמא יש גומות בבית ואי אפשר שלא ישוה (והספק הוא דשמא יש כבר גומות) וכן לענין פתיחת דלת כנגד הנר שהספק אם אם הרוח מנשב הוא ספק לשעבר וע"ש שהביא סברות להקל אבל סתם לאיסור אבל מ"מ כתב דאפילו מתכוין שהמקרר לפעול מותר משום גרם פסיק רישא אפילו אם הוא מלאכת דאורייתא

(ז) עיין בשו"ת משנת רבי אהרן (קטלר) דאסר אפילו פתיחת המקרר דיש לחוש דהוי גם כן פסיק רישא דניחא ליה ולא התיר משום גרם פסיק רישא ודאסר דוקא כשאינו פועל

(ח) ועיין באג"מ (ד - ע"ד - כ"ח) שכתב דמותר לפתוח דלת התנור כשהאש אינה דולקת דאין בזה פסיק רישא והוא דבר שאין מתכוין ואין לאסור אמנם דעת המ"ב בנ"ד אינו ברור כל כך ועיין בבה"ל (שט"ז - ג ד"ה ולכן) ועיין במ"ב (שי"ח - פ) י"א דבצירוף אפילו באיסור מן התורה מ"מ מותר ואבאר

(ט) ולמעשה - יש מקום להחמיר דבענינינו הוא ספק דאורייתא מ"מ המקילים יש על מי לסמוך מ"מ להאוסרים אין חילוק בין אם הסיר כל המאכלים או לא הפתיחה אסור בכל אופן דגם פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור ואבאר